

Бердар М.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА СТУПІНЬ ЗАДОВОЛЕННЯ В НІЙ ПОТРЕБ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ

Бердар М.М. Динаміка виробництва продукції підприємств харчової промисловості та ступінь задоволення в ній потреб внутрішнього ринку. У статті проведено аналіз динаміки виробництва продукції підприємств харчової промисловості та ступеня задоволення в ній потреб внутрішнього ринку. Досліджено тенденції, визначено основні перешкоди для розвитку галузі в аспекті збільшення обсягів виробництва продукції підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: виробництво, реалізація, продукція, харчова промисловість, підприємство, розвиток.

Бердар М.М. Динамика производства продукции предприятий пищевой промышленности и степени удовлетворения в ней потребностей внутреннего рынка. В статье проведен анализ динамики производства продукции предприятий пищевой промышленности и степени удовлетворения в ней потребностей внутреннего рынка. Исследованы тенденции, определены основные препятствия для развития отрасли в аспекте увеличения объемов производства продукции предприятий пищевой промышленности.

Ключевые слова: производство, реализация, продукция, пищевая промышленность, предприятие, развитие.

Berdar M.M. Dynamics of production of enterprises in the food industry and the degree of satisfaction in it of the needs of the domestic market. In the article analyzes the dynamics of production of food industry enterprises and satisfies the needs of the domestic market in it. The tendencies are studied and the main obstacles for the development of the industry in the aspect of increasing the production volumes of food industry enterprises are determined.

Key words: production, sale, production, food industry, enterprise, development.

Постановка проблеми. В умовах пошуку стратегій та алгоритмів виходу з глобальної кризи особлива увага приділяється розвитку підприємства харчової промисловості. Харчова промисловість завжди вважалася для України пріоритетною та стратегічно важливою галуззю, яка здатна забезпечити не тільки потреби внутрішнього ринку, але й вагоме місце держави в когорті світових країн-лідерів з виробництва продуктів харчування. Вона є однією з провідних системоутворюючих галузей вітчизняної економіки. Вона безпосередньо задіяна в забезпеченні продовольчої безпеки нашої держави, формуванні її експортного потенціалу та здатна позитивно впливати на динаміку економічного зростання України. Доступність харчових продуктів, їх якість та екологічність впливають на рівень продовольчої безпеки держави, виступають індикаторами її соціальної стабільності.

Сьогодні посилення процесів глобалізації та інтеграція України до світової спільноти, по-перше, зробили економіку нашої держави більш вразливою до зовнішніх загроз, а по-друге, висунули перед нею серйозні вимоги щодо забезпечення відповідного рівня її конкурентоспроможності. Це, зокрема, стосується харчової промисловості. Відповідність світовим стандартам може бути досягнута тільки за умови переходу галузі на інноваційну модель розвитку та активного впровадження сучасних технологій харчового виробництва. З огляду на це питання розвитку та підвищення ефективності функціонування вітчизняних харчових підприємств, виявлення загроз і потенційних можли-

востей зростання галузі, а також покращення рівня якості та конкурентоспроможності вітчизняних продуктів харчування набувають неабиякої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пошуку шляхів ефективного розвитку харчової промисловості України, вивчення факторів, що гальмують розвиток галузі, турбують низку провідних вітчизняних учених. Розвиток підгалузей харчової промисловості на різних етапах досліджували такі вчені, як, зокрема, М.П. Бутко, Л.В. Дейнеко, А.В. Заїнчковський, Л.О. Пашнюк, О.Є. Пилипенко, О.Г. Семененко, Е.І. Шелудько, Л.О. Штанько, А.Г. Ясько.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку виробництва продукції підприємств харчової промисловості та ступеня задоволення в ній потреб внутрішнього ринку.

Виклад основного матеріалу. Під розвитком підприємств харчової промисловості слід розуміти сукупність кількісних та якісних змін, що передбачають перехід від одного якісного стану до іншого в умовах різноспрямованого впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

У харчовій промисловості є низка проблем, які гальмують її ефективний розвиток. Сьогодні до вже наявних додалися ще й проблеми, які виникли в результаті політичних подій, що охопили Україну з кінця 2013 р., адже перед українською харчовою промисловістю з'явилася низка нових, відмінних за своєю сутністю проблем, вирішення яких безпосередньо впливає на економічний стан країни загалом.

Розвиток харчової промисловості країни стикнувся із загрозою через втрату зовнішніх ринків збуту для значних обсягів продовольчих товарів.

Вітчизняна харчова промисловість об'єднує 22 спеціалізовані галузі, до яких входить понад 40 основних виробництв. Провідними галузями є м'ясна, олійно-жирова, кондитерська, молочна, спиртова, борошно-мелна, цукрова. У загальній структурі виробництва продовольства найбільша частка, а саме понад 27,94%, припадає на продукцію олійно-жирової промисловості, 13,3% – м'ясо та м'ясну продукцію, 10,5% – молочні продукти, 11% – напої тощо [5, с. 171].

Харчова промисловість країни має надзвичайно сприятливі умови для свого ефективного розвитку. Зокрема, це сировинна база та трудова необхідність. Частина харчової промисловості тяжіє до сировинних районів, інша частина – до районів споживання. Якщо для розвинених країн характерні обидва типи виробництв, то для інших країн, де економіка не так розвинена, – переважно другий тип. Україна також відноситься до другого типу виробництва. До складу її харчової промисловості належить понад двадцять видів промисловості, найважливішими з яких є цукрова, м'ясна, млинярська, круп'яна, виноробна, молокопереробна, консервна тощо [2, с. 18].

Як і будь-яка інша галузь, харчова промисловість має чимало особливостей. Зокрема, продукція, що виробляється харчовими підприємствами, відноситься до товарів першої необхідності, тому користується постійним попитом (на харчі витрачається половина бюджетів вітчизняних домогосподарств); галузь має тісні інтеграційні зв'язки із сільським господарством, а отже, підвищення ефективності функціонування підприємств, що до неї належать, неможливе без вирішення проблем, які наявні сьогодні у тваринництві та рослинництві; ринок продовольства характеризується значною ємністю, що робить харчову промисловість досить привабливою для інвестицій [4, с. 71].

Важливість галузі для економіки нашої країни обумовлена її питомою вагою в загальних обсягах виробництва та реалізації промислової продукції, високим індексом промислової продукції, експортним потенціалом та обсягами податкових надходжень, які вона забезпечує.

Частка харчової промисловості в загальному обсязі реалізації продукції відображена на рис. 1.

У 2010–2011 рр. харчова промисловість посідала друге місце за обсягами реалізованої продукції (перше

місце традиційно посідало металургійне виробництво). Її частка у 2010 р. становила 18,1%, у 2011 р. – 16,7%, включаючи напої та тютюнові вироби [6].

З 2012 р. виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів на загальнодержавному рівні посідає перше місце за обсягами реалізованої промислової продукції серед усіх галузей промисловості та має позитивну динаміку питомої ваги.

У 2010 р. реалізовано харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів на суму 193,1 млрд. грн., що складає 18,1% в загальному обсязі. У 2011 р. реалізовано промислової продукції на 222,4 млрд. грн., порівняно з 2010 р. обсяг реалізації збільшено на 29,3 млрд. грн., або на 15,2%. Її частка становила у 2011 р. 16,7% від загального обсягу промислової продукції. У 2012 р. було реалізовано продукції на суму 254,5 млрд. грн., порівняно з 2011 р. обсяг реалізації збільшено на 32,1 млрд. грн., або на 14,4%, що склало 18,2% від загального обсягу. У 2013 р. обсяги реалізованої продукції галузі склали 261,8 млрд. грн., порівняно з 2012 р. обсяг реалізації збільшено на 7,3 млрд. грн., або на 2,9%, що складає 19,3% від загального обсягу. У 2014 р. реалізовано продукції на суму 302,4 млрд. грн., порівняно з 2013 р. обсяг реалізації збільшено на 40,6 млрд. грн., або на 15,5%, що складає 21,2% промислової продукції. У 2015 р. реалізовано продукції на суму 398,0 млрд. грн., порівняно з 2014 р. обсяг реалізації збільшено на 95,6 млрд. грн., або на 31,6%, що складає 22,4% промислової продукції. [9, с. 3]. У 2016 р. реалізовано продукції харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів на суму 462,4 млрд. грн., порівняно з 2015 р. обсяг реалізації збільшено на 64,4 млрд. грн., або на 16,1%, що складає 21,4% промислової продукції. Порівняно з 2010 р. обсяг реалізації продукції збільшено на 269,3 млрд. грн., або у 2,4 рази [7, с. 308–309].

На підставі аналізу статистичних даних за 2010–2016 рр. можна зробити висновок, що дохід від реалізації харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів в Україні має стійку тенденцію до зростання із середньорічним темпом зростання в 11,3%.

На регіональному рівні розподіл по обсягах виробництва за 10 років також змінився. У 2007 р. лідерами у виробництві продукції харчування були м. Київ (20,4% від загальнодержавного обсягу виробництва продуктів харчування), Київська (7,8%), Донецька (7,5%), Дніпропетровська (6,8%), Вінницька (6,2%) та Харківська (5,1%) області. Названі шість регіонів забезпечували

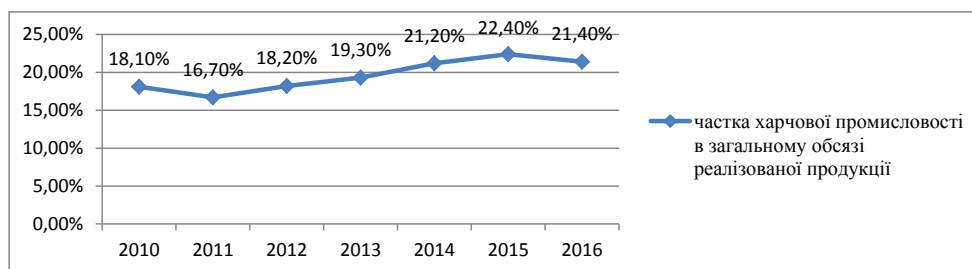

Рис. 1. Динаміка частки харчової промисловості в загальному обсязі реалізації продукції у 2010–2016 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України за 2016 р. [7, с. 308–309]

53,8% обсягу виробництва харчової продукції в Україні. Найменший внесок у загальнодержавне харчове виробництво роблять м. Севастополь (0,4%), Чернівецька (0,6%), Івано-Франківська (0,9%), Закарпатська (0,9%) та Рівненська (1,0%) області. [1, с. 2].

У 2016 р. найбільші обсяги виробництва мали м. Київ (18,17%), Вінницька (8,8%) Київська (7,6%) Полтавська (7,45%), Дніпропетровська (7,13%), Харківська (6,2%), Черкаська (6,1%) області. Сім регіонів забезпечили 61,5% обсягів виробництва харчової промисловості України у 2016 р. [8].

У 2016 р. порівняно з попереднім періодом сім областей знизили обсяги виробництва в середньому на 2–7%, а саме Волинська (-7%), Дніпропетровська (-5%), Рівненська (-7,1%), Житомирська (-2,7%), Херсонська (-2,2%) та Чернівецька області (-1,1%). Усі інші області мали позитивну динаміку індексів виробництва [8].

Об'єктами дослідження розвитку підприємств харчової промисловості є десять переробних підприємств України (табл. 1).

На досліджуваних підприємствах харчової промисловості чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2016 р. склав 37 942,8 млн. грн., порівняно з 2012 р. обсяг реалізації збільшено на 21 158,4 млн. грн., або у 2,3 рази, що складає 8,2% від загального обсягу харчової промисловості, а до рівня 2015 р. – на 7 255,5 млн. грн. (123,6%). Аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) досліджуваної вибірки показує, що за 2016 р. порівняно з 2012 р. обсяг збільшився на усіх досліджуваних підприємствах в межах від 1,3–2,8 рази, крім ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»». На ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»» обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у 2016 р.

порівняно з 2012 р. зменшився на 65,5% (становить 34,5% від рівня 2012 року).

За даними Державної служби статистики України, що представлені на рис. 2, приріст індексу в обсягах виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у 2010 р. склав 3,7%, у 2011 р. – 2,9%, у 2012 р. – 1,0%, у 2014 р. – 2,5%, у 2016 р. – 4,4%. Спади виробничої діяльності спостерігались у 2013 р. на 5,1% (складає 94,9%), у 2015 р. – на 10,7% (складає 89,3%). За досліджуваний період зростає виробництво перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків, виробництво олії та тваринних жирів, виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів. У 2016 р. порівняно з 2010 р. зменшилось виробництво м'яса та м'ясних продуктів на 3,2%, а до 2015 р. – на 4,7%, виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів у 2016 р. зменшено на 2,3% (складає 97,7%) порівняно з 2010 р. – на 5,5%, виробництво цукру порівняно з 2010 р. зменшено на 7,4%, виробництво інших харчових продуктів у 2016 р. зменшено на 11,9% (складає 88,1%), до рівня 2010 р. – на 32,3%. З 2012 по 2016 рр. результативність виробництва напоїв зменшувалась у середньому на 1–11,4% щорічно. Виробництво тютюнових виробів зростає у 2014–2016 рр., у 2016 р. – на 104%, у 2015 р. – на 108,0%, у 2014 р. – на 104,5% [8, с. 262].

За досліджуваний період, число підприємств-виробників харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів промисловості, а відповідно, і кількість зайнятих на них постійно скорочуються (рис. 3).

У 2016 р. виробництвом харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів займалися 5 104 підприємства (13,2% від загальної кількості підприємств, зайнятих у промисловості). Порівняно з 2010 р. кількість підпри-

Таблиця 1

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) досліджуваних підприємств харчової промисловості у 2012–2016 рр., млн. грн.

Продукція	Рік						у відсотках	
	2012	2013	2014	2015	2016	2016 до	2016 до	
						2015 рр.	2012 рр.	
ПАТ «Ічнянський завод сухого молока та масла»	155,7	185,4	255,1	288,9	360,5	124,7	2,3 рази	
ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»»	671,5	497,6	294,3	250,5	232,3	92,7	34,5	
ПАТ «Київхліб»	1 943,5	1 886,5	1 692,7	1 962,7	2 778,9	141,5	142,9	
ПАТ «Миронівський хлібопродукт»	11 381,6	11 826,7	14 636,7	23 983,1	29 597,4	123,4	2,6 рази	
ПАТ «Миргородський завод мінеральних вод»	263,3	246,3	267,0	324,3	342,8	105,6	130,2	
ПАТ «Одеський коньячний завод»	281,8	336,7	257,0	443,4	433,3	97,7	153,7	
ПАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування»	9,6	6,5	16,9	18,9	24,6	130,1	2,5 рази	
ПрАТ «Пирятинський сир завод»	752,6	840,3	773,2	759,1	1 055,4	139,0	140,2	
ПрАТ «Чумак»	606,0	619,8	829,7	996,6	1 092,8	109,6	1,8 раз	
ПАТ «Яготинський маслозавод»	718,8	944,3	1 171,7	1 659,6	2 024,7	121,9	2,8 рази	
Разом	16 784,4	17 389,9	20 194,4	30 687,3	37 942,8	123,6	2,3 рази	

Джерело: розраховано, складено за даними фінансової звітності 2012–2016 рр. [10]

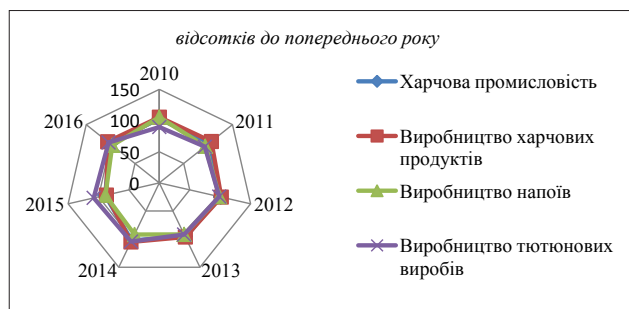

Рис. 2. Динаміка індексу виробництва продукції харчової промисловості у 2010–2016 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України за 2016 р. [8, с. 262]

емств скоротилась на 22,1%, або 1 447 підприємств. У 2012 р. порівняно з 2011 р. скоротилось підприємств на 12,1%, у 2014 р. – на 13,8%, у 2016 р. порівняно до попереднього року – на 7,3%. Виробництвом харчових продуктів у 2016 р. займалися 4 581 підприємств. Порівняно з 2010 р. їх кількість зменшилась на 19,7%, скорочення підприємств з виробництва харчових продуктів становить у середньому 7,3–13,8%. У 2010 р. виробництвом напоїв займалися 833 підприємства, а у 2016 р. їх кількість зменшилась на 19,7% (513 підприємств). Число підприємств з виробництва тютюнових виробів у 2016 р. порівняно з 2010 р. скоротилось на 16,7% [7, с. 194–195].

Кількість зайнятих працівників у харчовій промисловості у 2016 р. порівняно з 2010 р. скоротилась на 105,5 тис., або на 25,2%, і складає 313,7 тис. осіб. Скорочення кількості зайнятих спостерігається і на підприємствах з виробництва харчових продуктів (на 22,9%), з виробництва напоїв (на 41,5%), з виробництва тютюнових виробів (на 5,39%) [8].

Позитивною тенденцією є поступове підвищення середньомісячної заробітної плати працівників харчового виробництва. Їх номінальна заробітна плата у 2016 р. досягла 6 069 грн., що на 3 932 грн. (або у 2,8 разів) більше, ніж у 2010 р. Однак, попри таке її підвищення, рівень заробітної плати працівників харчових підприємств у середньому на 3,5% нижчий від середнього рівня по економіці. Продуктивність праці у 2016 р. порівняно з 2010 р. зросла у 2,2 рази [5, с. 18].

На досліджуваних підприємствах середня кількість працівників у 2016 р. склала 38 816 осіб (табл. 2). Порів-

няно з 2012 р. кількість працівників зросла на 588 осіб (101,5%). Середня кількість працівників порівняно з 2012 р. збільшилась на ПАТ «Ічнянський завод сухого молока та масла» на 166,4%, ПАТ «Миронівський хлібопродукт» на 108,7%, ПАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування» на 142,5%, ПАТ «Яготинський маслозавод» на 107,9%. Зменшення відбулось на ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»» на 59,6% (становить 40,4% від рівня 2012 р.), ПАТ «Київхліб» на 12,8% (становить 87,1% від рівня 2012 р.), ПАТ «Миргородський завод мінеральних вод» на 3,5% (становить 96,5% від рівня 2012 р.), ПАТ «Одеський коньячний завод» на 20,6% (становить 79,4% від рівня 2012 р.), ПрАТ «Пирятинський сирзавод» на 16,7% (становить 83,3% від рівня 2012 р.), ПрАТ «Чумак» на 6,4% (становить 93,6% від рівня 2012 р.).

Слід відзначити, що, згідно з даними Державної служби статистики України, обсяги виробництва не всіх харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів по окремих видах у 2010–2016 рр. характеризуються зниженням. Зокрема, протягом 2010–2016 рр. у 2,7 рази зросли обсяги виробництва м'яса свійської птиці замороженого (від 90,7 тис. тонн у 2010 р. до 248 тис. тонн у 2016 р.), у 1,7 рази – обсяги виробництва м'яса свиней замороженого (від 7,2 тис. тонн у 2010 р. до 12,2 тис. тонн у 2016 р.), у 1,6 рази – обсяги виробництва м'яса свиней свіжого чи охолодженого (від 164 тис. тонн у 2010 р. до 264 тис. тонн у 2016 р.), у 1,5 рази – обсяги виробництва соняшникової олії (від 2 990 тис. тонн у 2010 р. до 4 412 тис. тонн у 2016 р.), у 1,3 рази – обсяги виробництва масла вершкового (від 79,5 тис. тонн у 2010 р. до 103,0 тис. тонн у 2016 р.), у 1,2 рази – обсяги виробництва овочів консервованих натуральних (від 118,0 тис. тонн у 2010 р. до 143,0 тис. тонн у 2016 р.), у 1,2 рази – обсяги виробництва молока (від 801,0 тис. тонн у 2010 р. до 961,0 тис. тонн у 2016 р.), у 1,1 рази – обсяги виробництва цукру (від 1 805,0 тис. тонн у 2010 р. до 1 997,0 тис. тонн у 2016 р.), у 1,4 рази – обсяги виробництва води натуральної мінеральної негазованої (від 31,4,0 млн. дал. у 2010 р. до 43,5 млн. дал. у 2016 р.) [8, с. 268–269]. Зростання обсягів виробництва цих та деяких інших видів продукції зумовлене їх експортною орієнтацією.

Найвищі темпи падіння характерні для виробництва м'ясних та кисломолочних продуктів, сирів, соків фруктових та овочевих, борошна, хліба та виробів хлібобулочних, печива солодкого, виробів макаронних,

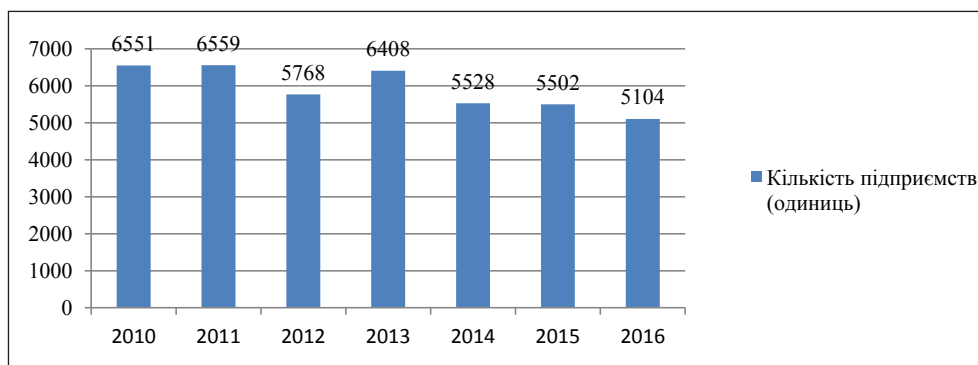

Рис. 3. Кількість підприємств харчової промисловості у 2010–2016 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України за 2016 р. [7, с. 194–195]

Середня кількість працівників на досліджуваних підприємствах харчової промисловості у 2012–2016 рр., осіб

Продукція	Роки					у відсотках	
	2012	2013	2014	2015	2016	2016 до 2015 рр.	2016 до 2012 рр.
	ПАТ «Ічнянський завод сухого молока та масла»	319	336	465	399	531	133,0
ПАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»»	2 093	1 742	1 383	757	846	111,7	40,4
ПАТ «Київхліб»	4 813	4 707	4 186	4 488	4 199	93,5	87,2
ПАТ «Миронівський хлібопродукт»	27 800	30 200	29 923	30 979	30 225	97,5	108,7
ПАТ «Миргородський завод мінеральних вод»	294	294	295	274	284	103,6	96,5
ПАТ «Одеський коньячний завод»	374	374	338	347	297	85,5	79,4
ПАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування»	40	38	43	65	57	87,6	142,5
ПрАТ «Пирятинський сирзавод»	793	798	747	646	661	102,3	83,3
ПрАТ «Чумак»	849	841	841	795	795	100	93,6
ПАТ «Яготинський маслозавод»	853	1 042	1 047	1 061	921	86,8	107,9
Разом	38 228	40 372	39 268	39 811	38 816	97,5	101,5

Джерело: розраховано, складено за даними фінансової звітності 2012–2016 рр. [10]

локшини та виробів борошняних подібних, коньяку, бренді, вина виноградного, напоїв безалкогольних. Наприклад, у 2016 р. м'яса великої рогатої худоби свіжого чи охолодженого було вироблено 60,9 тис. тонн, що становило лише 69,8% від рівня 2010 р. Виробництво м'яса великої рогатої худоби замороженого було вироблено 15,2 тис. тонн, що становило лише 63,0% від рівня 2010 р. Виробництво ковбасних виробів за цей самий період знизилось на 15,6% і становило 239 тис. тонн у 2016 р. проти 283 тис. тонн у 2010 році. Протягом 2010–2016 рр. виробництво соків фруктових та овочевих скоротилось на 35,4% і становило 243 тис. тонн у 2016 рр. проти 376 тис. тонн у 2010 р. Виробництво сирів свіжих неферментованих скоротилось на 10,8%, сирів сичужних та плавлених – на 45,5%, йогуртів – на 11,1% (70,1 тис. тонн, 113,0 тис. тонн, 426 тис. тонн у 2016 р. проти 78,5 тис. тонн, 207,0 тис. тонн, 479 тис. тонн у 2010 р. відповідно). У 2010 р. в Україні вироблено 2 632 тис. тонн борошна, 1 808 тис. тонн хліба та хлібобулочних виробів, 367 тис. тонн печива солодкового, 116 тис. тонн виробів макаронних, локшини та виробів борошняних подібних, а у 2016 році виробництво цих продуктів знизилось до 2 085 тис. тонн, 1 161 тис. тонн, 249 тис. тонн, 85,3 тис. тонн відповідно. Коньяку, бренді у 2016 р. вироблено 2,8 млн. дал., що становило лише 77,7% від рівня 2010 р. Виробництво вина виноградного становило 9,0 млн. дал., що складало лише 30,4% від рівня 2010 року. Напоїв безалкогольних вироблено 118 млн. дал., що становило лише 79,7% від рівня 2010 р. [8, с. 268–269].

Протягом аналізованого періоду індекс споживчих цін у 2016 р. склав 113,9% до рівня 2015 р., отже, зменшився на 34,8% (складав 147,8%). Порівняно з 2010 р. його збільшено на 4,5%. Індекс цін виробників промислової продукції у 2016 р. складав 120,5%

до рівня 2015 р., отже, зменшився на 15,% (136,0% у 2015 році). Порівняно з 2005 р. індекс зріс на 3,8%, а до рівня 2010 р. зменшився на 4,5%. Найвищий індекс цін на всі основні групи товарів зафіксовано у 2015 р. На продукти харчування він у 2016 р. складав 108,5%, а у 2015 р. – 144,4%, тобто зменшився на 35,9%, а до рівня 2010 р. зменшився на 0,3%. У 2015 р. індекс споживчих цін на хліб і хлібопродукти складав 160,6%, а у 2016 р. його знижено на 49,5%. Аналогічно щодо статистики на хліб, макаронні вироби, рибу та продукти з риби зменшення у 2016 р. порівняно з рівнем 2015 року складає в межах 44,9–55,1%. У 2010 р. індекс споживчих цін на молоко, сир та яйця складав 121,9%, у 2016 р. він знизився на 7,8%, до рівня 2015 р. – на 14,4% відповідно. На безалкогольні напої у 2016 р. індекс цін знижено порівняно з 2015 р. на 54,2%, а на алкогольні напої та тютюнові вироби – на 20,6% [8, с. 232].

Висновки. Проведений аналіз динаміки виробництва продукції підприємств харчової промисловості та ступінь задоволення в ній потреб внутрішнього ринку вказують на їх неоднозначність, але водночас можна говорити про наявні перспективи розвитку досліджуваних видів діяльності.

Основними перешкодами для розвитку галузі в аспекті збільшення обсягів виробництва є недостатня ефективність ринків сільськогосподарської продукції, монополія великих торговельних компаній, низька якість сировини та кінцевої продукції, невідповідність системи державного регулювання безпечності харчових продуктів європейській та міжнародній практиці, неефективна система надання кредитних ресурсів (зокрема, державних дотацій), високий ступінь зношеності матеріально-технічної бази та низький рівень інноваційних впроваджень.

Список використаних джерел:

1. Бутко М.П., Ясько А.Г. Розвиток харчової промисловості в регіональних господарських системах України. Агросвіт. Економіка АПК. 2010. № 9. С. 2–9.
2. Вудвуд В., Шуткевич Т. Проблеми виробництва харчової промисловості України в сучасних умовах господарювання. Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 17–20.

3. Дейнеко Л.В., Шелудько Е.І. Харчова промисловість України: ефективність використання виробничих ресурсів і кадрового потенціалу. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2013. 120 с.
4. Пашнюк Л.О. Харчова промисловість України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Економічний часопис XXI. Економіка та управління підприємством. 2012. № 9–10. С. 60–63.
5. Семененко О.Г. Аналіз розвитку харчової промисловості України. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 33/1. С. 168–182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2017_33%281%29.
6. Україна у цифрах у 2011 р.: статистичний щорічник / Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
7. Діяльність суб'єктів господарювання у 2016 р.: статистичний збірник / Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
8. Статистичний щорічник України за 2016 р. / Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
9. Промисловість України у 2011–2015 рр.: статистичний збірник / Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
10. Фінансова звітність за 2012–2016 рр. URL: www.smida.gov.ua.

УДК 338.45:621:658.589:62-531.9

Веремєєнко О.О.,

аспірант,

Запорізький національний університет

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Веремєєнко О.О. Энергоэффективность на засадах інноваційного розвитку підприємств машинобудування. У статті досліджено роль конкуренції у переході до ефективного енергоспоживання. Проаналізовано основні проблеми України щодо інноваційного розвитку підприємств машинобудування. Обґрунтовано необхідність впровадження на підприємствах машинобудування системи ефективного використання ресурсів.

Ключові слова: енергоефективність, інноваційний розвиток, розвиток підприємства, машинобудування.

Веремєєнко А.А. Энергоэффективность на основах инновационного развития предприятий машиностроения. В статье исследована роль конкуренции в переходе к эффективному энергопотреблению. Проанализированы основные проблемы Украины касательно инновационного развития предприятий машиностроения. Обоснована необходимость внедрения на предприятиях машиностроения системы эффективного использования ресурсов.

Ключевые слова: энергоэффективность, инновационное развитие, развитие предприятия, машиностроение.

Veremeyenko O.O. Energy efficiency on the basis of innovative development of machine building enterprises. The role of competition in the transition to effective energy consumption is explored in the article. The main problems of Ukraine in the field of innovative development of mechanical engineering enterprises are analyzed. The necessity of introducing effective resource utilization systems at enterprises of machine building is substantiated.

Key words: energy efficiency, innovation development, enterprise development, machine building.

Постановка проблеми. Сьогодні підвищення енергоефективності виробництва є одним з основних завдань підвищення результативності та зниження собівартості. Адже зниження собівартості – це одна з конкурентних переваг будь-якої продукції, а особливо зараз, коли ринок збуту стає все більш розбірливим. Сьогодні сучасним промисловим підприємствам необхідно докорінно змінити свій підхід до використання енергетичних ресурсів. Першочерговим завданням є економне витрачання енергетичних ресурсів та підвищення ефективності їх використання на всіх стадіях виробництва та споживання. На відміну від розвинених країн, де політика енергоефективності є елементом економічно та екологічно раціонального використання ресурсів, для України це є питанням виживання, оскільки пов'язане з проблемою збалансованого плато-

спроможного споживання ПЕР та має вкрай негативні соціальні наслідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Енергоефективність в сучасних умовах, перспективи розвитку енергозбереження в Україні для виходу з енергетичної і, як наслідок, економічної криз, бар'єри на шляху впровадження енергоефективних заходів відображені в працях А.А. Пабата, М.Р. Маслікевич, Б.М. Сердюка, А.В. Тарасова, І.Д. Гайнулліна, Р.В. Севастьянова, Е.Г. Гапо, М.В. Степанової [2; 5; 6; 7; 8]. Незважаючи на велику кількість науково-методичні розробок у цій сфері, залишаються актуальні питання подолання бар'єрів щодо впровадження енергоефективності на підприємствах різних галузей промисловості.

Формулювання цілей статті. На основі викладеного вище можна сформулювати завдання дослідження,